

dr Konrad Lipiński

Katedra Prawa Karnego Materialnego

Uniwersytet Wrocławski

ORCID: 0000-0001-5342-4905

Modyfikacje terminów przedawnienia karalności przestępstw, przestępstw i wykroczeń skarbowych oraz wykroczeń w związku z epidemią COVID-19

1. Ostatnie miesiące, z uwagi na rozprzestrzenianie się wirusa SARS-CoV-2, obfitują – ze zrozumiałych przyczyn – w szereg zmian dotyczących najprzeróżniejszych elementów systemu prawnego obowiązującego w Polsce. Niemała część z nich okazuje się z różnych przyczyn kontrowersyjna – już to z uwagi na stopień ingerencji ustawodawcy w prawa i wolności obywatelskie przy zaniechaniu formalnego wprowadzenia stanu nadzwyczajnego, już to z powodu przedmiotu regulacji niezbyt ściśle związanego z COVID-19, a w końcu – z powodów, które w pewnym uproszczeniu można by nazwać proceduralnymi, stanowiącymi konsekwencję ekspresowego wręcz tempa prac legislacyjnych. Zmiany te – co może już budzić zaskoczenie – nie ominęły również szeroko rozumianego prawa karnego. Dodajmy od razu, że nie były to zmiany kosmetyczne. Doskonałą egzemplifikacją tej tezy niech będzie przemodelowanie kary łącznej (całkowicie zmieniające podstawy i zasady jej wymiaru oraz likwidujące możliwość jej orzeczenia według zasady absorpcji), modyfikacje w zakresie kar grożących za wszystkie przestępstwa zagrożone karą pozbawienia wolności nieprzekraczającą 8 lat (zmiana w zakresie art. 37a k.k.¹), niezwykle represyjne zmiany zasad wymiaru kary za czyn ciągły (nowy art. 57b k.k.) czy „dorzucenie” do kodeksu karnego przestępstwa kradzieży szczególnie zuchwałej (o skądinąd wątpliwej proweniencji) – wszystkie dokonane mocą art. 38 ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19², która – dodajmy – weszła w życie z dniem następującym po dniu jej ogłoszenia³. Przepisy modyfikujące kodeks karny lub kodeks postępowania karnego⁴ znajdziemy również w ustawie z dnia 31 marca 2020

¹ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz.U.2019.1950 ze zm.).

² Dz.U.2020.1086.

³ Co do niezwykle daleko idących wątpliwości merytorycznych oraz proceduralnych w zakresie tej ustawy – zob. A. Barczak-Oplustil, W. Górski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, S. Tarapata, *Opinia w sprawie uchwalonej przez Sejm Rzeczypospolitej Polskiej na 12 posiedzeniu ustawy z dnia 4 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych na zapewnienie płynności finansowej przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 (druk senacki nr 142)*, <<https://kipk.pl/dokumenty/opiniakk2020.pdf>> (dostęp: 17.08.2020 r.).

⁴ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U.2020.30 ze zm.).

r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw⁵ oraz w ustawie z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2⁶. Trudno zatem oprzeć się wrażeniu, że faktyczny ustawodawca⁷ gotów jest wykorzystać nadarzającą się okazję po to, aby wprowadzić w prawie karnym zmiany, które z tematyką koronawirusa powiązane są co najwyżej – ujmijmy tę myśl delikatnie – luźno.

2. Spośród tak szerokiego spektrum zmian dalsze rozważania dotyczyć będą jednej tylko kwestii, z pozoru drobnej i niepozornej, a co więcej – w przeciwieństwie do niemal wszystkich pozostałych – w istocie, jakby się *prima facie* mogło zdawać, związanej z epidemią COVID-19. Jak nietrudno domyślić się po lekturze tytułu opracowania, mowa tu o zmianach w zakresie terminów przedawnienia⁸. Dalszej analizie poddamy zatem dwa, następujące przepisy:

- art. 15zrz ust. 6 ustawy z dnia 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych⁹ o treści: „W okresie, o którym mowa w ust. 1 [tj. okresie obowiązywania stanu zagrożenia epidemicznego albo stanu epidemii ogłoszonego z powodu COVID-19 – dop. K. L.], nie biegnie przedawnienie karalności czynu oraz przedawnienie wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia”;
- art. 68 ust. 5 ustawy z dnia 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 o treści: „Z dniem wejścia w życie niniejszej ustawy rozpoczyna się bieg przedawnienia karalności czynu oraz przedawnienia wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz w sprawach o wykroczenia”.

⁵ Dz.U.2020.568. Zob. szerzej K. Lipiński, *Obowiązek zastosowania skutecznego środka zapobiegawczego, czyli o (braku) zawartości normatywnej art. 258a k.p.k.*, „e-Palestra” 2020, nr 19.

⁶ Dz.U.2020.875.

⁷ Pod pojęciem „prawodawcy faktycznego” czy socjologicznego rozumie się ludzi biorących udział w procesie przygotowywania i stanowienia aktów prawnych, wywierających rzeczywisty wpływ na ukształtowanie ich określonej treści oraz nadających im określony kształt formalny. Zob. S. Wronkowska, *Prawodawca racjonalny jako wzór dla prawodawcy faktycznego*, w: *Szkice z teorii prawa i szczegółowych nauk prawnych*, red. S. Wronkowska, M. Zieliński, Poznań 1990, s. 118.

⁸ Gwoli ścisłości zaznaczmy, że opisywana dalej zmiana, przynajmniej w płaszczyźnie teoretycznej, ma szerszy zasięg rażenia, niż wskazywałyby na to tytuł opracowania, bowiem obejmuje jednako terminy przedawnienia karalności przestępstw i wykroczeń, przestępstw i wykroczeń skarbowych, a w końcu terminy przedawnienia wykonania kary w sprawach o czyny należące do wszystkich tych kategorii. Jak się jednak okaże, z uwagi na finalny zakres zmian najistotniejsze znaczenie będzie mieć ona w zakresie terminów przedawnienia karalności.

⁹ Dz.U.2020.374.

Dla pełnego obrazu zagadnienia dodać trzeba, że przepisy drugiej z wymienionych ustaw (art. 46 pkt 20) uchyliły analizowany art. 15zwr pierwszej z nich z dniem 16 maja 2020 r. Artykuł 15zwr został zaś dodany do ustawy z 2 marca 2020 r. mocą art. 1 pkt 14 ustawy z dnia 31 marca 2020 r. o zmianie ustawy o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych oraz niektórych innych ustaw, i zaczął obowiązywać już od dnia ogłoszenia ustawy (który skądinąd tożsamy był z dniem jej uchwalenia), a zatem od 31 marca 2020 r. W skrócie zatem mówiąc, **przepis „zawieszający” przedawnienie zaczął obowiązywać 31 marca 2020 r., przepis zaś je „odwieszający” – 16 maja 2020 r.** Co ważne, żadnemu z nich nie nadano mocy wstecznej. Mimo zamieszczenia w ustawach COVID-owych gąszczu przepisów intertemporalnych, żaden z nich nie odnosił się do przepisów traktujących o przedawnieniu czy też do konsekwencji ich wprowadzenia.

Zamysł, jaki kierował ustawodawcą przy ustanawianiu obu przepisów, wydaje się zrozumiały¹⁰. W początkowym okresie epidemii (czy nawet zagrożenia epidemicznego) COVID-19 sądy wszak niemalże całkowicie zaprzestały działalności, podobnie zresztą jak – w pewnej przynajmniej mierze – organy ścigania. Pod koniec kwietnia zaś – kiedy złożony został projekt ustawy „odwieszającej” terminy przedawnienia – sytuacja uległa znaczącej poprawie, zaś organy szeroko rozumianego wymiaru sprawiedliwości, w zmienionych nieco realiach, wznowiły działalność.

3. Przyglądając się obu omawianym przepisom nieco bliżej i uwzględniając ich wzajemne powiązanie, nabrać można jednak wątpliwości, czy to aprioryczne przekonanie, zgodnie z którym ustawodawca – w skrócie mówiąc – najpierw terminy przedawnienia „zawiesił”, później zaś je „odwiesił”, przystaje do rzeczywistego tekstu ustaw, a być może nawet – czy założenie takie nie staje się wyrazem pewnej naiwności interpretatora tekstu prawnego. Pierwszy z nich mówi bowiem o tym, że termin przedawnienia karalności i wykonania kary „nie biegnie”. Nie mamy chyba większych wątpliwości, że skutki takiego rozwiązania zbieżne są z tymi, które odnosi regulacja art. 104 § 1 k.k.¹¹, a zatem wiążą się z

¹⁰ Rzecz jednak znamienita, że o ile w uzasadnieniu druku sejmowego nr 299 (Sejm IX kadencji) projektodawca uzasadnia zmiany w zakresie biegu terminów przewidzianych w przepisach prawa cywilnego i administracyjnego, poświęcając im odrębny rozdział uzasadnienia projektu ustawy (2.65, s. 55-56), do terminów przedawnienia karalności i wykonania kary nie odnosi się jednak ani słowem. W uzasadnieniu autopoprawki natomiast (druk sejmowy nr 299-A, Sejm IX kadencji) o terminach tych co prawda wspomniano, wszelako jedynie wskazując, że zawieszenie takie przewidziano (s. 10). Z kolei co do przepisu „odwieszającego” terminy przedawnienia karalności i wykonania kary nie znajdziemy jakiegokolwiek wzmianki ani w pierwotnym projekcie ustawy, ani też w złożonej wkrótce po nim autopoprawce (druki sejmowe nr 344 i 344-A, Sejm IX kadencji).

¹¹ Przepis ten stanowi: „Przedawnienie nie biegnie, jeżeli przepis ustawy nie pozwala na wszczęcie lub dalsze prowadzenie postępowania karnego; nie dotyczy to jednak braku wniosku albo oskarżenia prywatnego”.

koniecznością doliczenia czasu zawieszenia (spoczywania) terminu przedawnienia do jego ogólnego okresu wskazanego – odpowiednio – w art. 101 lub 103 k.k. Cóż jest zaś przeciwieństwem zawieszenia terminu? Zapewne stwierdzenie ustawodawcy, że termin ten będzie dalej. Nie ulega wątpliwości, że z tego niuansu – polegającego na różnicy między „rozpoczęciem” biegu terminu a jego „wznowieniem” – ustawodawca doskonale zdaje sobie sprawę. Wszak właśnie w omawianym art. 68 ustawy z 14 maja 2020 roku wysławia on odpowiednio w ust. 1 i 2 regułę, zgodnie z którą terminy w postępowaniu administracyjnym (w tym również terminy przedawnienia!¹²), „których bieg **nie rozpoczął się** na podstawie art. 15zrz ust. 1 tej ustawy, **rozpoczynają** bieg po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy”, zaś te, „których bieg **uległ zawieszeniu** na podstawie art. 15zrz ust. 1 tej ustawy, **biegną dalej** po upływie 7 dni od dnia wejścia w życie niniejszej ustawy”. Analogicznie rozpoczęcie dotychczas nierozpoczętych i kontynuację zawieszonych terminów procesowych i sądowych przewiduje art. 68 ust. 6 i 7. Terminy przedawnienia karalności przestępstw oraz wykonania kary potraktowane tutaj zostały całkowicie wyjątkowo, skoro jednolicie wszystkie z nich – zarówno zawieszane, jak i nierozpoczęte – zgodnie z art. 68 ust. 5 wspomnianej ustawy **rozpoczynają** swój bieg. „Rozpocząć” znaczy zaś wszak tyle, co „wziąć początek”¹³. Językowa wykładnia przepisu nie pozostawia zatem wątpliwości, że z dniem wejścia w życie ustawy z 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 rozpoczyna się (biegnie od nowa) termin przedawnienia karalności oraz wykonania kary w sprawach o przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz wykroczenia. Czy miałyby to jednak znaczyć, że wszystkie terminy przedawnienia w sprawach o wszystkie przestępstwa, przestępstwa i wykroczenia skarbowe oraz wykroczenia, mielibyśmy liczyć od nowa, przyjmując za moment początkowy 16 maja 2020 r., a zatem chwilę wejścia w życie ustawy o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych?

4. Aby na tak zadane pytanie udzielić odpowiedzi, w charakterze pewnych założeń wstępnych przyjąć musimy trzy, dość powszechnie w polskiej karnistyce akceptowane tezy dotyczące zasad interakcji ustawodawcy zwykłego z materią przedawnienia karalności przestępstw, które w znacznej mierze *mutatis mutandis* odnieść można do przedawnienia wykonania kary. Przyjmijmy zatem, co następuje.

¹² Zob. uchylony art. 15zrz ust. 1 pkt 3 ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, innych chorób zakaźnych oraz wywołanych nimi sytuacji kryzysowych (podkreślenia: K. L.).

¹³ L. Drabik, E. Sobol, *Słownik języka polskiego*, Warszawa 2007, s. 523.

Po pierwsze, ustawodawca władny jest wstecznie modyfikować terminy przedawnienia karalności przestępstw, których karalność jeszcze nie ustała. Nastąpienie w przyszłości przedawnienia karalności nie jest dla sprawcy przestępstwa ekspektatywą i z terminu przedawnienia, dopóki przedawnienie nie nastąpi, nie wynikają dla sprawcy żadne prawa¹⁴.

Po drugie wszelako, jeśli takiej retroaktywnej ingerencji ustawodawca się już dopuszcza, to każdorazowo musi jednoznacznie zaznaczyć w tekście ustawy jej wsteczny „zasięg rażenia”, wyłączając zastosowanie art. 4 § 1 k.k.¹⁵. Trudno bowiem zaprzeczyć, że wsteczne wydłużenie okresu, po którym upłynie karalność popełnionego przestępstwa, jest zmianą dla sprawcy niekorzystną – choćbyśmy nawet stwierdzili, że nie ma on chronionego prawem oczekiwania po temu, aby do przedawnienia w określonym czasie (albo i w ogóle) doszło¹⁶. Klauzulami wyłączającymi zastosowanie zasady *lex severior retro non agit* ustawodawca zresztą powszechnie się posługuje przy zmianach omawianego rodzaju¹⁷.

Po trzecie, retroaktywne wydłużanie terminów przedawnienia nie może dotyczyć tych przestępstw, których karalność już ustała. Okres przedawnienia, który raz upłynął, nie może

¹⁴ Tak m. in. A. Zoll, w: *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. A. Zoll, t. I, Warszawa 2012, s. 1252; K. Banasik, *Przedawnienie w prawie karnym w systemie kontynentalnym i anglosaskim*, Warszawa 2013, s. 87-90; A. Zoll, *Nowa kodyfikacja karna w świetle Konstytucji*, „Czasopismo Prawa Karnego i Nauk Penalnych” 1997, z. 2, s. 106; wyroki Trybunału Konstytucyjnego z dnia 25 maja 2004 r., SK 44/03 i z dnia 15 października 2008 r. P 32/06; wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 12 marca 2008 r., II AKa 356/07; postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 2 lipca 2002 r., II KK 143/02. Przyznam jednak, że osobiście dużo bardziej przekonuje mnie (zdecydowanie mniejszościowy) pogląd reprezentowany przede wszystkim przez M. Kulika, zgodnie z którym ustawodawca nie ma jednak możliwości wstecznej zmiany terminów przedawnienia karalności na niekorzyść sprawcy z uwagi między innymi na konstytucyjną zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przeze mnie prawa – zob. M. Kulik, *Przedawnienie karalności i przedawnienie wykonania kary w polskim prawie karnym*, Warszawa 2013, s. 120-132; M. Budyn-Kulik, M. Kulik, *Wybrane aspekty funkcjonowania konstytucyjnej zasady ochrony zaufania na gruncie prawa karnego w perspektywie internalizacji norm prawnych jako warunku jej efektywności*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2016, vol XXV, nr 1, s. 191-192. Z poglądem tym nie musi przy tym wiązać się – jak u M. Kulika (*Przedawnienie...*, s. 132) – twierdzenie, że istnieje prawo do przedawnienia. Zob. K. Lipiński, w: *Kodeks karny. Część ogólna. Komentarz*, red. J. Giezek, Warszawa 2020, tezy 9-21 do rozdziału XI (w druku).

¹⁵ W. Wróbel, *Zmiana normatywna i zasady intertemporalne w prawie karnym*, Kraków 2003, s. 546.

¹⁶ Doskonale intuicję tę oddaje spostrzeżenie A. Wąska: „z jurydycznego punktu widzenia nie da się (...) z czystym sumieniem powiedzieć, że nowa ustawa karna, przedłużająca okres przedawnienia także w stosunku do przestępstw popełnionych przed jej wejściem w życie, nie jest nową ustawą karną surowszą dla sprawcy i przy tym ustawą działającą wstecz” – A. Wąsek, *W gąszczu problematyki przedawnienia w prawie karnym*, w: *Współczesne problemy procesu karnego i wymiaru sprawiedliwości. Księga ku czci Profesora Kazimierza Marszala*, red. P. Hofmański, K. Zgryzek, Katowice 2003, s. 471.

¹⁷ Podajmy tu dwa przykłady, przy czym pierwszy dotyczyć będzie początkowego okresu obowiązywania aktualnego Kodeksu karnego, drugi zaś jednej z ostatnich ingerencji ustawodawcy w terminy przedawnienia: zgodnie z art. 15 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Przepisy wprowadzające Kodeks karny (Dz.U.1997.88.554) „Do czynów popełnionych przed wejściem w życie Kodeksu karnego stosuje się przepisy tego kodeksu o przedawnieniu i zatarciu skazania, chyba że termin przedawnienia już upłynął”. Z kolei w art. 2 ustawy z dnia 15 stycznia 2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks karny (Dz.U.2016.189), ponownie przedłużającej termin przedawnienia z art. 102 k.k., stwierdzono: „Do czynów popełnionych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy o przedawnieniu w brzmieniu nadanym tą ustawą, chyba że termin przedawnienia już upłynął”.

bowiem „odżyć” na skutek zmiany przepisów¹⁸. Ustawa wprowadzająca ponowną karalność byłaby zaś konstytucyjnie niedopuszczalna jako naruszająca zasadę zaufania obywatela do państwa i stanowionego przez nie prawa oraz wynikający z niej zakaz retroaktywności¹⁹.

5. Na te – jak wspomniano – powszechnie akceptowane założenia, nałożmy teraz spostrzeżenie, że ustawodawca *expressis verbis* nie ograniczył – w żadnym kierunku – ani zastosowania art. 15zrz ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, ani art. 68 ust. 5 ustawy z 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych. W żaden sposób nie wypowiedział się zatem co do tego, do jakich (i kiedy popełnionych) czynów przepisy te mają zastosowanie, a do jakich zastosowania nie znajdują. W szczególności – co okaże się z perspektywy prowadzonych tu rozważań najistotniejsze – nie zastrzegł, że przepisy te znajdują zastosowanie do czynów popełnionych przed chwilą ich wejścia w życie. Nie stwierdził również – co wydawałoby się rozwiązaniem jak najbardziej wskazanym – aby przepis „odwieszający”²⁰ miał być stosowany jedynie do tych czynów, których termin przedawnienia został zawieszony na podstawie dotychczasowego art. 15zrz ust. 6 ustawy z 2 marca 2020 r.

Cóż spostrzeżenie to w konsekwencji oznacza? Otóż brak klauzul wyłączających zastosowanie zasady *lex severior retro non agit* nieść musi taki skutek, że:

- zawieszenie terminu przedawnienia przewidziane ustawą z 31 marca 2020 r., wprowadzającą do ustawy z 2 marca 2020 r. o szczególnych rozwiązaniach związanych z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19, dotyczyć może jedynie czynów popełnionych po jej wejściu w życie – czyli właśnie 31 marca 2020 r. lub później;
- rozpoczęcie terminu przedawnienia przewidziane ustawą z 14 maja 2020 r. o zmianie niektórych ustaw w zakresie działań osłonowych co do zasady również mogłoby mieć zastosowanie jedynie do czynów popełnionych najwcześniej w dniu jej wejścia w życie (czyli 16 maja 2020 r.); rozpoczęcie terminu przedawnienia jest jednak niewątpliwie dla sprawcy korzystniejsze niż jego zawieszenie (spoczywanie), a zatem na zasadzie art. 4 § 1 k.k. obejmie ono również te czyny, do których odnosił się art. 15zrz ust. 6 ustawy „zawieszającej” terminy przedawnienia.

¹⁸ Wyrok Sądu Najwyższego z dnia 4 marca 2009 r., III KK 322/08.

¹⁹ W. Wróbel, *Zmiana...*, s. 538. Jeśli zaś nawet w początkowym okresie przemian ustrojowych można było sobie wyobrazić ewentualne, podyktowane względami sprawiedliwościowymi odstępstwa od tej zasady (zob. A. Zoll, *Nowa...*, s. 107), to trudno byłoby ją przełamać kilkadziesiąt lat po tym okresie.

²⁰ Określenia „przepis odwieszający” używam w tym miejscu umownie, bowiem – jak już wiadomo – nie tyle spowodował on dalszy bieg terminów przedawnienia, ile ich rozpoczęcie.

W konsekwencji przyjąć trzeba, że **spoczywanie biegu przedawnienia (a właściwie: przesunięcie jego momentu początkowego) przewidziane ustawami związanymi z epidemią COVID-19 dotyczy jedynie czynów popełnionych między 31 marca 2020 roku a 15 maja 2020 roku i obejmuje tylko ten maksymalnie półtoramiesięczny okres między czasem popełnienia przestępstwa a wejściem w życie ustawy z 14 maja 2020 r.** Jako ustawa niekorzystna dla sprawcy – bowiem przedłużająca terminy przedawnienia – ustawa z 31 marca 2020 roku nie może bowiem znaleźć zastosowania do czynów popełnionych przed jej wejściem w życie bez wyłączenia zastosowania art. 4 § 1 k.k.²¹.

Oznacza to zatem, że²²:

- 1) w stosunku do czynów popełnionych przed 31 marca 2020 roku nie doszło w ogóle do zawieszenia (ani przerwania) terminów przedawnienia, bowiem ustawa nowa – przewidująca ich zawieszenie – nie zawierała klauzuli wyłączającej stosowanie art. 4 § 1,
- 2) w stosunku do wszystkich czynów popełnionych między 31 marca 2020 roku a 15 maja 2020 roku terminy przedawnienia rozpoczynają swój bieg z dniem 16 maja 2020 roku,
- 3) czyny popełnione 16 maja 2020 roku lub później, z oczywistych względów, pozostają poza zakresem omawianych zmian,
- 4) nie jest możliwe stwierdzenie, że doszło do przerwania czy „odnowienia” terminów przedawnienia, które już upłynęły, i nie byłoby to możliwe nawet wówczas, gdyby ustawodawca zawarł w omawianych przepisach klauzulę wyłączającą art. 4 § 1 k.k., bowiem karalność przestępstw nie może „odżyć”.

Wygląda zatem na to, że wprowadzane przez ustawodawcę zmiany w zakresie terminów przedawnienia ustawami związanymi z COVID-19 doprowadziły jedynie do tego, że z niewielkim – maksymalnie półtoramiesięcznym – opóźnieniem rozpoczął się bieg przedawnienia w stosunku do tych przestępstw, które popełnione zostały między 31 marca a 15 maja 2020 roku. Do wniosku takiego dojść można nakładając powszechnie akceptowane w literaturze i orzecznictwie zasady rządzące modyfikowaniem terminów przedawnienia na przepisy, które ustawodawca umieścił – odpowiednio – w ustawach z 31 marca 2020 r. oraz 14 maja 2020 r., nie zawierając w nich zarazem klauzul wyłączających zastosowanie art. 4 § 1 k.k. Opowiadając się jednak za bardziej zdecydowanym, acz zarazem bardziej kontrowersyjnym poglądem, że retroaktywna modyfikacja terminów przedawnienia na niekorzyść sprawcy jest

²¹ Por. W. Wróbel, *Zmiana...*, s. 546.

²² K. Lipiński, w: *Kodeks...*, red. J. Giezek, teza 7 do art. 104 (w druku).

co do zasady niedopuszczalna²³, przyjęlibyśmy, że tego rodzaju wstecznego „odnowienia” terminów przedawnienia ustawodawca nie mógłby osiągnąć nawet wówczas, gdyby w jednej z ustaw związanych z zapobieganiem rozprzestrzeniania się SARS-CoV-2 zawarł przepis intertemporalny wykluczający zastosowanie zasady *lex severior retro non agit*.

6. Można by na koniec zadać pytanie: na ile efekt wykładni, do którego dochodzimy stosując aksjomat o prawodawcy racjonalnym, bliski jest temu, co omawianymi nowelizacjami osiągnąć chciał prawodawca faktyczny? W istocie jest to pytanie o to, czy za bardziej prawdopodobne uznajemy, że faktyczny ustawodawca postanowił wykorzystać nadarzącą się okazję i ukryć w gąszczu przepisów związanych z przeciwdziałaniem COVID-19 niekorzystne regulacje dotyczące ustania karalności i niemożliwości wykonania kary, powodując tym samym rozpoczęcie na nowo biegu terminów przedawnienia wszystkich dotychczas nieprzedawnionych przestępstw, przestępstw i wykroczeń skarbowych oraz wykroczeń²⁴, czy też jednak, że – zdając sobie sprawę ze wszystkich opisanych tu zależności – od początku wiedział, iż osiągnie efekt w postaci jedynie przesunięcia początku biegu przedawnienia w stosunku do tych czynów, które popełnione zostały między 31 marca a 15 maja 2020 roku. Szczęśliwie, poddając analizie dogmatycznej tekst prawny, nie jesteśmy zobligowani do udzielenia odpowiedzi na tak zadane pytanie. Musimy jedynie – skądinąd nad wyraz optymistycznie – przyjąć, że ustawodawca w istocie jest racjonalny i osiągnął dokładnie to, co osiągnąć chciał.

²³ Zob. przypis 14.

²⁴ Na to, że faktyczny ustawodawca byłby skłonny do tego rodzaju „podstępu”, wskazują choćby regulacje ustawy z dnia 19 czerwca 2020 r. o dopłatach do oprocentowania kredytów bankowych udzielanych przedsiębiorcom dotkniętym skutkami COVID-19 oraz o uproszczonym postępowaniu o zatwierdzenie układu w związku z wystąpieniem COVID-19, równie radykalnie, co niespodziewanie i w ekspresowym tempie zmieniające regulacje Kodeksu karnego – zob. A. Barczak-Oplustil, W. Górowski, M. Iwański, M. Małecki, K. Mamak, W. Zontek, S. Tarapata, *Opinia..., passim*.